

Բ Ի Ի Ր Ա Կ Ն

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԻՊ. ՏԱՐԻ

8 ՄԱՐՏ 1906

ԹԻԻ 6

ԸՆԴԵՂԵՆԻ

Վաճառականութիւնը

ՅԱԶՈՂՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

×

Պոլսոյ առևտրական հրապարակին վրայ ընդեղէնի վաճառականութիւնը թէեւ շատերուն անծանօթ, բայց բաւական շահաւոր ու կարեւոր գործ մըն է։ Անոնք որ պատահաբար այցելած են ընդեղէնի հրապարակը՝ էմին էօնիւ՝ ու տեսած են այդ առևտուրի նիւթերն ու անով զբաղողները, անշուշտ՝ մտկերւոյթէն դատելով՝ չեն կրնար երեւակայել թէ հոն մանաւանդ լո՛ւն եղանակին՝ ո՛րքան տաք ու կարեւոր գործառնութիւններ կ'ըլլան։ Այս մասին ընթերցողներուն գաղափար մը տալու համար, կը բաւէ կարծենք ըսել թէ այդ վաճառականութեան մէջ թղթակցութիւն, յանձնարարութիւն, վաճառում մեծ մասամբ հեռագրով կ'ըլլան։

Կլիմայական պատճառներով, մեր և դրացի երկիրներու կանաչեղէնները տարիին տարբեր ամիսներուն մէջ՝ կ'աճին ու կը հասունանան։ Սովորաբար Յունուարին Իսկիսին հասնիլ եզրկտոսի, փետրուար-Մարտին Յունաստանի, Մարտ-Ապրիլին Թուրքիոյ, իսկ Մայիսին Ռուսիոյ և Ռումանիոյ բերքերը։ Պոլսոյ ընդեղէնի վաճառականները օտար երկիրներու արտադրութիւնները կը ներածեն թէ՛ Պոլսոյ մէջ ծախելու

և թէ մեր տեղական բերքերուն հետ օտար երկիր արտածելու համար :

Յունուարին կ'սկսին Աղեքսանդրիայէ գալ առաջին կանաչեղէնները, — կաղամբ, դդում, բակլա, պեզէիա, լուբիա, soifapka, եւլն : Ասոնց վրայ շահաւոր դործեր կ'ըլլան առաջին բօսրաներուն եւ կը աւեն մինչեւ Մարտ՝ երբ կ'սկսին այլ եւս Պիրէոնէ ու Շիրայէ գալ նոյն վաճառքները, աւելի առատ ու ածանփետրուարին՝ Պիրէոնէն կը ներածուին կանկառ եւ Շիրայէն՝ բակլայ : Եգիպտոսէ եւ Յունաստանէ ներածուած կանաչեղէններէն մեծ քանակութեամբ կ'սպառի Պոլսոյ մէջ, եւ մաս մըն ալ կողովներու մէջ դրուելով Օտեսա, Քէօսթէնճէ ու Վառնա կ'արտածուի Պոլսէն, ինչպէս նաեւ ուղղակի Աղեքսանդրիայէն եւ ուրիշ արտադրավայրերէ : Ձմրան եղանակի յատուկ մեր տեղական արտադրութիւններէն ամէն շաբթու մեծաքանակ պրքս, թարմ սոխ, աղցան, ազատքեղ, կարմիր բոլղի, եւլն. կ'արտածուի Ռուսիա : Այս տեսակներէն Շիրա ալ մեծաքանակ կ'արտադրէ, բայց մեր վաճառքը աւելի յարգի է, որովհետեւ թէ՛ որակը լաւ է, եւ թէ՛ մենք աւելի մօտ ըլլալնուս՝ աւելի թարմ կրնանք արտածել :

Մարտին ու Ապրիլին կ'սկսին Պոլիս հասնիլ նախ Պիրէոնի ու Շիրայի եւ ապա Րատօսի, Իզմիրի ու ծովեղերեայ մօտակայ վայրերու բերքերը : Ասոնցմէ թէեւ ո'չ այնքան մեծ շահերով, բայց մեծաքանակ դործառնութիւններ կ'ըլլան, մինչեւ որ տեղական բերքերը հասնին : Մեծ շահեր աւելի Աղեքսանդրիոյ վաճառքներուն վրայ կ'ըլլան, որոցմէ դդումին, լուբիային, բակլային, պեզէիային օխան 4—5 զրուշի, soifapkaին օխան 2½—3½ զրուշի կը ծախուին եւ բնականաբար շահն ալ նոյն համեմատութեամբ կ'ըլլայ :

Ապրիլին, երբ կը հասնին մեր բերքերը, չաբաթը մէկ կամ երկու անգամ 250—300ական ոսկիի արծէքով կը զըրկուին Օտեսա, Քէօսթէնճէ : Մեր արտադրութիւնները ո'րքան առատ ըլլան, այնքան շատ արտածութիւն կ'ըլլայ : Պոլսոյ ընդեղէնի հրապարակին վրայ, ներածութիւն թէ արտածութիւն, չաբաթը հաշարէն մինչեւ հինգ հազար կողովի գործ կ'ըլլայ :

Երբ Ռուսիոյ եւ Ռումանիոյ կանաչեղէնները Մայիսի մէջ կը հասնին, մեր արտածութիւնները կը նուազին, եւ անոնց տեղ կ'սկսի թարմ պտուղներու առուտուրը։ Մի եւ նոյն եղանակաւ կարեւոր գործեր կ'ըլլան վարունգի, խընձորի, խաղողի, տանձի, դեղձի, ելակի, կեռասի, ձմերուկի վրայ եւ կը տեւեն մինչեւ աշուն։

Ընդեղէնի վաճառականութեան համար մեծ դրամագլուխի պէտք չկայ։ Առ առաւելն 500 ոսկի կը բաւէ։ Այս գործին մէջ դրամագլուխի պէտք է նախ կողովի համար։ Ամէն վաճառական իր գործին ընդարձակութեան համեմատ պէտք է ունենայ 100—150 ոսկիի կողով, որոնք հինգ անգամ երթու դարձէ աւելի չեն դիմանար ու շատն ալ կը կորսուին։ Երկրորդ՝ դրամագլուխի պէտք է յանձնակատարներու կամ պարտիզպաններու ի հարկին կանխավճարներ ընկելու համար։

Այս առևտուրի մէջ յաջողութեան պայմաններն են. —

Ա. — Գործելու եղանակի ընտրութիւն.

Բ. — Գործին գիտակցութիւն.

Գ. — Օգերու եւ եղանակներու յարմարութիւն։

Պիտոյ, ինչպէս նաեւ օտար երկիրներու ընդեղէնի վաճառականները երեք եղանակաւ կը գործեն։

1. — Յանձնարարութեամբ կը ներածեն, այսինքն ուրիշին հաշուոյն կը ծախեն, եւ յանձնարարութեամբ կ'արտածեն, այսինքն ուրիշին հաշուոյն կը գնեն։ Յանձնարարողչէքն է սովորաբար 6-8⁰/₁₀։

2. — Արտագրելի ու արտածելի վայրերը յանձնարողչէք կրտան եւ իրենց հաշուոյն կը գնեն ու կը ծախեն։

3. — Թղթակիցներու հետ ընկերութեամբ կը գործեն։

Այս առևտուրին ձեռնարկող մը եթէ կարող ըլլայ ուղղափառ ու գործին հմուտ յանձնակատարներ կամ ընկերներ ընտրել, յաջողութիւնը կ'իսով չափ ապահովուած է։ Նոյնքան կարեւոր է արհեստին գիտակցութիւնը։ Վաճառականը կամ դոնէ իր գործակիցը պէտք է հմուտ ըլլայ, գիտնայ թէ ո՛ր երկրի արտագրութեան ո՛ր տեսակը ինչ եղանակներու մէջ կարելի է առանց մեացուելու փոխադրել եւ ո՛ր հրապարակին վրայ կարելի է շահաւոր կերպով ծախել։

Այս կէտին մէջ յաջողելու համար պէտք է օգերն ալ նպաստեն: Գործառնութիւնք մեծ մասամբ թէեւ հեռադրով կ'ըլլան, սակայն կը պատահի որ ցուրտ եւ զով եղանակի մը մէջ յանձնարարուած վաճառքը, փոխադրութեան պահուն հարաւային հովի (biosna) բռնուի կամ վաճառքը չհասած՝ օդը մէկէն տաքնայ եւ տեղական կամ ուրիշ երկիրներու արտադրութիւններ աւելի աժան գիներով ողողեն հրապարակը: Այդ պահուն վաճառականին մեծ վնասի մը ենթարկուիլը անխուսափելի է:

Ընդեղէնի վաճառականութիւնը ջլատող ամէնէն մեծ պարագան Բաւանդիկն է: Այն տարիները, երբ Եգիպտոս կամ ուրիշ տեղեր տարափոխիկ հիւանդութեան դէպքեր պատահին եւ անոնց դէմ կառավարութիւնները հինգ օրէ աւելի Բաւանդիկն դնեն, այն ատեն բոլորովին կը դադրի ընդեղէնի վաճառականութիւնը: Փոխադրութեան եւ քարանդինայի համար 15 օր հարկ կ'ըլլայ: Արդ, կանաչեղէնները այնքան ատեն թարմ չեն մնար, կ'աւրուին ու կը փային: Օտար վաճառականներ կը յանդգնին երբեմն Աղեքսանդրիոյ արտադրութիւնները Պիրէոն կամ Շիրա փոխադրել եւ անկէ իբր յունական բերք Օտեոս արտածել, բայց այս գործողութեանց համար այնքան ծախքեր ընել հարկ կ'ըլլայ որ մեծ շահ մը չի գոյանար:

Գործին այս ու ատոնց նման նպաստաւոր ու աննպաստ պարագաները գուղախելով կարելի է ըսել թէ փոքր դժբախտեղբերու համար ընդեղէնի վաճառականութիւնը արհարմարհելի առեւտուր մը չէ: Յաջող պայմաններու մէջ գործելով, կարելի է 4-500 ոսկի գրամադրութեով 200 ոսկի եւ ա'լ աւելի տարեկան շահ մը արտադրել:

Այս վաճառականութեան, մանաւանդ տեղական պտուղներու, կանաչեղէններու, քօնէրիւնրու գործառնութեանց եւ հրապարակին սովորութիւններուն վրայ պարբերաբար տեղեկութիւններ պիտի տանք Բիւրակի մէջ եւ կը փափաքինք որ մեր առեւտրականները հետեւին անոնց: Թերեւս պատահին առիթներ որոնցմէ կարենան օգտուիլ:

Ընդեղէնի առեւտուրով զբաղող առեւտրականները դժբեթէ ամբողջովին Նիյտէցի Յոյներ են: Ահաւասիկ զլիսուոր վաճառականներուն անունները. — Հոսան Ապտի էֆ. եւ ընկ.: Խրիթթօ Իզարիտիս, Սուճու մաղապտար, Ն. Մալթէ-զօբուլօս, Քարաեռվանօղլու, Ն. Թուրուհիաիս եւ Ս. Քարա-հօրտան:

ԱՌՈՒՏՈՒՐԻ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ

Գոնիայի Առեւտր. Զարգացումը

ԵՒ ՄԵՐ Վ.Ա.ՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԸ

Իզմիրի առեւ. հրապարակը. — Ապա Օդլու եւ Սիվրի-
հիսարեան վանառասուն. — Իբրահիմեան եղբայր մասնա-
նիւր. — Ապառիկ զործառնութիւններ. — Գոնիայի առաջ-
նակարգ վանառականներ:

×

Երաշտութեան պատճառաւ անցեալ տարի Գոնիայի
հունձքը նախորդէն շատ քիչ էր, որով առեւտուրն ալ
բաղդատաբար նուազ եղաւ: Այս ձմրան՝ մասնաւոր վեր-
ջին օրերու յարատեւ ձիւները՝ երկրագործին համար խիստ
օգտակար պիտի ըլլան, ու այս տարի առատ հունձք և ա-
ռեւտրական արդիւնաւոր գործեր կ'սպասուին:

Գոնիայի հարստութեան գլխաւոր աղբիւրը երկրագոր-
ծութիւնն է: Մեծ մասամբ ցորեն և գարի կը մշակուի: Մե-
ծատարած մշակելի հողեր կան, որոնցմէ կարելի է բազմա-
պատիկ աւելի հունձք արտադրել, եթէ ջուրի նուազութիւն
չըլլայ: Գոնիա այնքան անջրդի է որ դեռ քանի մը տարի
առաջ Գոնիացիները ստիպուած էին 7—8 կարաս ջուր պա-
հել ամէն տունի մէջ, գտելու և ապա խմելու համար, կա-
ռավարութիւնը ասոր առաջքը առաւ, 4 ժամ հեռի Զայըր
պաշը ըստւած տեղէն մաքուր ջուր մը բերել և Տէրքօսի
նման 200ի չափ աղբիւր շինել տալով: Բարեխնամ կառա-
վարութիւնը, նկատի առնելով ջուրի նուազութենէն երկ-
րագործութեան կրած վնասները, որոնց նաեւ Գոնիայէ 18
ժամ հեռու Պէքէհիլի բազային մէջ գտնուած լիճը ջրանցք-

ներու միջոցաւ հոսեցոյել, և այդ ճամբուն վրայ գտնուած բոլոր արտերը ոռոգել: Ասով ո՛չ միայն երկրագործութիւնը պիտի օգտուի, այլ նաեւ պիտի դադրի լիճին յորդումը, ուրկէ ճահիճներ կը դոյանային և ջերմի պատճառ կ'ըլլային: Այս ձեռնարկը այնքան արդիւնաւոր պիտի ըլլայ Գոնիայի համար որ անմշակ մէկ կանգուն հող իսկ պիտի չգտնուի հոն: Յարմար տեսնուած վայրեր ալիւրի աղօրիններ պիտի շինուին, ու տեղւոյն վրայ պատրաստուած ալիւրը դիւրութեամբ ու աժան փոխադրելու համար ամէն միջոց ձեռք պիտի առնուի: Բրինձի մշակութեան միջոյն պիտի տրուի, ինչպէս նաեւ ձկնորսութեան, Գոնիայի լիճերուն մէջ առատ ձուկեր կան (բուլլու չափաք, բրգըլ քանգ, սագան), Ասոնցմէ մեծ քանակութեամբ կարելի է խափար պատրաստել, մինչդեռ անոնք, մանաւանդ ամառները, գրէթէ ձրի կը ծախուին: Երկրին արտադրութիւնը արագ փոխադրելու համար շաղեմակոյններ պիտի շինուին: Թէեւ որոշուած էր Մարտին սկսիլ այս հանրօգուտ գործին աշխատութեանց սակայն ձիւներու առատութեան պատճառաւ Մայիսին յետաձգուեցաւ: Եթէ այս ձեռնարկը աւարտի, Գոնիայի երկրագործութիւնը ու անոր հետ ուրիշ շատ մը ճարտարութիւններ պիտի ծաղկին, բարգաւաճին եւ բնականաբար նոյն համեմատութեամբ պիտի բազմապատկուին այդ նահանգին առեւտրական գործերը:

Այս յաջողութիւններէն պիտի կրնա՞ն ըստ արժանւոյն օգտուիլ մեր Պոլսոյ վաճառականները: Այս կէտը խնդրահան է: Եթէ անոնց այժմու ուղղութենէն դառենք, կրնանք ըսել թէ մեծ օգուտ մը պիտի չկրնան քաղել: Գոնիա հաղորդակցութեան տեսակէտով բաւական նպաստաւոր դիրք մը ունի: Թրանզիթի համար կրնայ Պոլսէն Հայտար բաշայի եւ Իզմիրէն Գարա հիսարի երկաթուղիներով Եւրոպիոյ հետ ուղղակի վաճառք փոխանակել: Բաց աստի, Միջերկրականի վրայ երկար ծովեզերք մը ունի, ուր Ատալիա եւ ուրիշ ծովեզերեայ քաղաքներ կան, որոնք ի հարկին կրնան մեծ ծառայութիւններ մատուցանել ամբողջ դաւառին վաճառականութեան: Վերջապէս Գոնիայի համար անհրաժեշտ պէտք մը չէ Պոլսոյ վաճառականին միջնորդութիւնը: Եթէ առեւ-

տրական գործառնութիւնները շատնան, Գոնիայի վաճառականները կրնան ուղղակի հազորդակցիլ եւրոպական տուներու հետ, եւ անոնց ներկայացուցիչները, որոնք ապրանք ծախելու համար Անատոլիոյի ներքին գաւառներն իրիկէրթան, անտարալոյս գիւրութեամբ պիտի յաճախեն Գոնիա, եւ հոն պիտի բնակին իսկ՝ եթէ հարկը պահանջէ։ Ասկէ զատ, Գոնիայի առեւտրորին մէջ Պոլսոյ հրապարակը իրեն մրցորդ ունի Իզմիրը։ Գոնիայի վաճառականները հին յաճախորդներն են Իզմիրի հրապարակին։ Հոն աւելի ծանօթ են եւ երկու կողմէ աւելի լաւ ուսումնասիրած են զիրար։ Իզմիրի վաճառականը ի վիճակի է Գոնիայի նիւթական զարգացումէն օգտուելու։ Արդէն քանի մը ամիս առաջ Ապաօլլու եւ ընկ. ը Իզմիրի վաճառականներէն Սիվրի Հիսարլեանի հետ ընկերութեամբ սկսաւ Մանչէսթրէ ուղղակի կըստաւ, մահա՞ծ բերել տալ։ Այս ձեռնարկը չը յաջողելու եւ չը շարունակելու պատճառ մը չկայ, եւ աւելի հաւանական է որ ուրիշներ ալ թելադրուին միեւնոյն միջոցներով ուրիշ տեսակ վաճառքներու վրայ ալ գործել։

Արդ, մօտաւոր ապագայի մը մէջ Գոնիայի ունենալիք յառաջդիմութենէն եւ առեւտրական գործերու առատութենէն օգտուելու համար ի՞նչ պէտք է ընէ Պոլսոյ վաճառականը։

Աւելորդ է ըսել թէ Պոլսոյ վաճառականին արդի ուղիւթենէն ոչինչ կ'ակնկալուի։ Սպասել որ Գոնիայի վաճառականը Պոլիս գայ կամ քանի մը տարին անգամ մը գանձումի համար մարդ զրկել հոն, ու այդ առիթով ալ բան մը ծախած ըլլալու համար պաշտօնէին ձեռքը քանի մը նմոյշ տալ, — այս եղանակէն մեծ արդիւնք մը չի յուսացուիր, որովհետեւ գաւառացի ամէն առեւտրականներուն նման Գոնիացիին համար ալ, օրերով գործը երեսի վրայ թողուլ ու Պոլիս գալը շատ մընաւ կը պատճառէ իր առեւտրորին։ Իսկ Պոլսէն զրկուած պաշտօնեան նախ տեղւոյն անգիտակ է, երկրորդ անոր գործելուն բնականաբար անձուկ ուսման մը կը տրուի, եւ անկիւս չի կրնար ի պահանջել հարկին գին մը կտրել, վարկի սահման մը ընդլայնել, երրորդ՝ տրուած նմայները կրնան մասամբ անպէտ տեսակներ ըլլալ, վերջա-

պէս այն միջոցները, որոցմով մեր Պոլսոյ վաճառականները սովորաբար կը գործեն Գոնիայի հետ, անոր ապագայ առևտու, զարգացումէն օգտուելու մեծ յոյսեր չեն ներշնչեր: Պէտք է տարբեր պայմաններ դնել, ջանք մը աւելի ընել:

Մեր կարծիքով, Պոլսոյ մեծ վաճառատուները Գոնիա մնայուն մասնաճիւղ մը պէտք է հիմնեն: — Մինչեւ հիմա անոնցմէ միայն Իբրանոսեան եղբարք մտածած են այս միջոցը: Տեւական բնակութիւնը վաճառականութեան մէջ յաջողելու պայմաններէն մին է: Պէտք է երկրին մէջ, տեղւոյն վրայ տեսնել, ղննել, քննել հրապարակին պէտքերը ու դէմքերը, մօտէն ուսումնասիրել բարքերը ու ըստ այնմ գործին պահանջած ուղղութիւնը տալ: Այս կերպով բնական է աւելի դիւրութեամբ ու ապահովութեամբ կը գործուի, մեծաքանակ սպառում կ'ըլլայ եւ ապառկին աւելի դիւրութեամբ կը գանձուի:

Զմոռնանք ըսել թէ առանց վարանելու, — շատ քիչ վերապահութեամբ—, կարելի է ապառկի տալ Գոնիայի վաճառականին, որ կը վճարէ հունձքի տտեն եւ այդ պահուն Պոլսոյ վաճառականին ներկայութիւնը աջակցութիւն մըն է իրեն համար: Անիկա կրնայ իր բերքը, հունձքը ծախելու համար օգնել Գոնիայի վաճառականին:

Այս առթիւ օգտակար կը նկատենք Գոնիայի մանիֆարտուրայի գլխաւոր վաճառականներուն անունները տալ ստորեւ:

Ապաօղլու եւ ընկ., Գիւնլիւքճիւ զատէ եւ ընկ., Թաշպաշը Զատէ Մէհմէտ էֆ., Միւֆթի Զատէ եւ ընկ., Հալէպլի Եուսուֆ Շար (Միտիլի եւ Սելանիկ պանքաներու ներկայացուցիչ), Հալէպլի Քօսթի Սուխա, Սէլիմ Հատաթ, Բըղքալլա Հայեաթ, Քէօթահեալըեան, Պալթեան, Եուվան Սաքալլօղլու, Թէլլի օղլու եղբարք:

Ի՞նչ է «Սթոֆ» ը

ԵՒ

ԱՆՈՐ ԴԵՐԸ ՎԱՃՍՈՒԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Սթոֆ անգլիերէն բառ մըն է՝, և քանի մը նշանակու-
թիւն ունի, ինչպէս դրամագլուխ, պետական արժէթուղթ,
էլն, վաճառականութեան մէջ կը նշանակէ հրապարակի մը
վրայ կամ մթերանոցի մը մէջ ո եւ է քանակութեամբ պատ-
րաստ վաճառք: Ճարտարարութեան մէջ՝ Սթոֆի համար առ-
խաւիլ կը նշանակէ գործարանին՝ գնողէ մը ապսպրանք
չստացած՝ իր հաշուոյն վաճառք մը գործելն ու պատրաս-
տելը: Այս սովորութիւնը, որ ճարտարագործ երկիրներու
մէջ մոտ 25—30 տարիներէ ի վեր, հետզհետէ
կ'ընդհանրանայ:

Բացատրենք թէ ինչո՞ւ. —

Առնենք, օրինակի համար, էն գլխաւոր ճարտարար-
ութեամբ, տարագագործութիւնը: Հին ատենները, ընտանիք-
ները իրենց ձեռքով արտադրած հիւսելանիւթը — քթան,
բուրդ — իրենք իրենց ձեռքով ձմեռ գիշերները կը գոր-
ծէին, կը պատրաստէին: Ապա սովորութիւն եղաւ նախա-
նիւթը ոստայնանիւն յանձնել, որ ապսպրուածին համաձայն
կը շինէր կտան ու կերպասը: Ոստայնանկը բնաւ իր խա-
նութը պատրաստ վաճառք չէր պահէր. միշտ ապսպրանքի
վրայ կ'աշխատէր: Յետոյ քիչ մը հարուստ ոստայնանիւն
սկսան իրենք առաջուց քթան, բուրդ դնել ու խանութին
պահել, որպէս զի ապսպրուած պահուն յաճախորդին ուղած
լայնքին ու ձեւին համեմատ գործեն: Կը պատահէր որ յա-
ճախորդները շուտ յանձնում կը պահանջէին: Ոստայնանկ-
ները զանոնք գոհացնելու համար թեւադրուեցան էն շատ
գործածուած տեսակներէն առաջուց գործել ու պահել: Այս
սովորութիւնը տարածուեցաւ, ու սկիզբն եղաւ սթոֆի վրայ
աշխատելու:

Բամբակը բոլորովին յեղաշրջեց այս հարտարարութեան աշխատութեան պայմանները, եւ անհրաժեշտ հարկ ըրաւ սրօք վաճառք արտադրելը: Բամբակը ուրիշ հիւսեւանիւթերէ խիստ աժան ըլլալով եւ այդ հիւսեւանիւթերուն գործը տեսնելով, բամբակէ հիւսուածներու ահագին խնդրանքներ եղան Եւրոպիոյ մէջ: Եւ որովհետեւ նախ՝ բամբակը տեղական արտադրութիւն չէր, հեռաւոր վայրերէ կը ներածուէր եւ երկրորդ՝ այնքան աժան վաճառք մըն էր որ գործաւոր մը իր օրական աշխատութիւնով չէր կրնար բաւական ապրուստ հանել, ուստի փոխանակ ոստոյնանկի ձեռքով յամր ու սող արտադրելու, հարկ եղաւ մեքենաներու դիմում ընել, եւ իրաց բնական բերմամբ հնարուցան հիւսելու, գործելու մեքենաները ու գործարաններ հիմնուեցան հոն ուր նախանիւթին փոխադրութիւնը դիւրին եւ գործող մեքենաներուն շարժող զօրութիւնը աժան էր:

Ինչպէս կը տեսնուի, բամբակին աժանութիւնն է պատճառը որ ծովեղերեայ ու հանքածուխը սուստ կամ հոռուն ջուրերը շատ տեղեր միայն հիմնուած են բամբակի գործարանները ու յաջողած են:

Ամբողջ Եւրոպիոյ մէջ ամէնէն առաջ շատ քիչ տեղեր հաստատուեցան բամբակի գործարանները, որոնք չէին կրնար սպասել հեռակայ գնողներու այցելութեան կամ յանձնարարութեան: Ուստի ստիպուեցան նախապէս պատրաստել սովորական տեսակները ու ծախու հանել: Այսպէս գործելու համար ուրիշ անխոստափելի պատճառ մըն ալ ունէին: Գործարան մը չի կրնար իր աշխատութիւնները դադրեցնել: Պարտաւոր է տարին ամբողջ անդուլ գործել, որովհետեւ գործարանները ուղած ատենին գործաւոր չեն կըրնար գտնել: Ստիպուած են որոշեալ թիւով գործաւորներու հետ ժամանակի մը համար համաձայնութիւն ու պայմանագրութիւն կնքել: 1000 գործաւոր աշխատցնող գործարանապետ մը եթէ իւրաքանչիւրին օրական 10 զրուշ կը վճարէ, մէկ օր իր գործարանին աշխատութիւնները դադրեցնելով օրական 10,000 զրուշի փրաս մը կ'ընէ: Հետեւաբար, այս փրասին չենթարկուելու համար, ստիպուած է սրօք աշխատիլ շարունակ, եթէ յանձնարարութիւններ ստացած չէ:

Գործարաններուն քսօք աշխատիլը վաճառականութեան զարգացման, ինչպէս նաեւ ընդհանուր դիւրակեցութեան մեծապէս սատարած է: Գործարան մը որովհետեւ չի գիտեր թէ իր սքօք վաճառքը ե՛րբ եւ ի՛նչ գինով պիտի կրնայ ծախել կամ ո՛վ պիտի գնէ, ուստի չլիսաեղու համար հարկադրուած է աժան ու լաւ արտադրել:

Ա.Ֆէն ճարտարութեան մէջ գրէթէ միեւնոյն պատճառներու հետեւանքն է սքօքի վրայ գործելը, որ աւելի պիտի ընդհանրանայ, որքան վաճառականութիւնը զարգանայ ու արտադրութիւնները աժննան:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Ի՞նչպէս հարստացաւ

Ա Ն Ք Ղ Ի Ա

1400 — 1500

Դեռ հինգ դար առաջ, Անգղիա առեւտրական խիստ աննշան ու յետադէմ վիճակ մը ունէր: 14րդ դարուն, ամբողջ Անգղիա 2½ միլիոն բնակիչ միայն ունէր: Մայրաքաղաքը՝ Լոնտոն՝ 35.000 եւ գլխաւոր քաղաքներէն Պրիսթոլ՝ 9500, Նիուքասլ՝ 4000 եւ Հըլ 2500 բնակիչ ունէին:

Հասարակ ժողովուրդը, որ մեծ մասամբ խեղճ ու կտրօս վիճակ մը ունէր, ստրուկն էր փոքրաթիւ ազնուականներու, որոնք քիչ մը պերճանք ունէին: Այն ատեն Անգլիոյ մէջ տուները, բացի քանի մը գլխաւոր քաղաքներէ, յարգով ծածկուած, ցեխով ու կաւով ձեփուած, առանց ծխեղոյզի խղիկներ էին: Պատուհաններուն վրայ ապակիի

տեղ եղջիւրի կամ եղէգի շերտերու շարք մը անցուցած էին: Գիւղացիին ո՛չ անկողին ունէր, ո՛չ կարասի. յարդի վրայ կը պառկէր, բարձի տեղ փայտի կոճղ մը ունենալով գլխուն ներքեւ: Անասունները իրենց համար յատուկ ախոռ չունէին, մարդոց հետ խառն կը բնակէին: Յորենը սակաւ ըլլալուն համար՝ հացը բակլայի ու սիսեռի ալիւրով կը պատրաստէին: Կանթեղի տեղ իւղոս փայտեր կը վառէին ու փայտէ անօթներ կը գործածէին: Հագուստնին ոչխարի մորթէն ու բուրդէն պատրաստուած կոշտ ու տճեւ առարկաներ էին:

Հարրիսընի 1577ին հրատարակած Նկարագրութիւն Անգլիոյ գրքին մէջ պատմուած է որ այն ժամանակի ծերերը իրենց մանկութեան ատեն տեղի ունեցած երեք փոփոխումներ կը յիշեն եղեր: Մէկը՝ տուներուն ծխնելոյզ ունենալը: Անկէ առաջ քաղաքի մը մէջ հազիւ երկու երեք տուն ծրխնելոյզ ունին եղեր: Երկրորդ՝ գիւղացիներուն անկողին, վերմակ եւն. ունենալը, մինչդեռ Եղիսաբէթ թագուհիէն (1559—1603) վաթսուներօթանասուն տարի առաջ՝ գիւղացիին համար խշտեակ մը աւելորդ պերճանք մը կը նկատուէր: Երրորդ՝ փայտէ ու հողէ անօթներու տեղ՝ մետաղէ սպաս գործածուիլը:

Ընթերցողը այն ատենի Անգլիոյ բնակչաց թիւէն ու անոնց գործածած իրերէն կրնայ եզրակացնել թէ 15րդ դարէն առաջ այդ երկիրը նիւթական ի՛նչ վիճակ ունէր ու այդ վիճակը ունեցող երկրի մը վաճառականութիւնը ի՛նչ կրնար ըլլալ: Երկրի մը դարգացումն ու վաճառականութիւնը խիստ սերտ առնչութիւն ունին իր բնակիչներուն թիւին ու անոնց գործածած առարկաներուն հետ: Այն երկրին մէջ, ուր ժողովրդին մեծագոյն մասը աղքատ է կամ ծայր աստիճան սակաւապէտ, այնպէս որ կամայ ահամայ ստիպուած է իր երկրին մէջ իր ձեռքով արտադրած բաներով գոհանալ, հո՛ն վաճառականութիւնը խիստ նեղ ասպարէզ մը կ'ունենայ, Նոյնպէս է բնակչութեան համար: Լորտ Մաքուէյ, մեծ պատմաբանը, կ'ըսէ. « — Մատենագիր մը եթէ կ'ուզէ ու եւ թուականի մը մէջ ընկերութեան մը վիճակին վրայ գաղափար մը առնել, պէտք է ամէն բանէ առաջ զայն կազմող անհատներուն թիւը գիտնալ »: Լաբլա

նշանաւոր չափագէտն ալ ըսած է թէ « Երկրի մը յառաջդի-
մութիւնը դատելու ամէնէն տպահով միջոցներէն մին է իր
բնակչաց թիւը: Անոր տարրերութենէն կ'իմացուի թէ բնա-
կան ի՞նչ պատճառներ, նպաստաւոր թէ աննպաստ, ներ-
դրած են մարդոց վրայ »:

Արդ, սոյն երկու տեսակէտով, այսինքն բնակիչներու
թիւով և սպառելի նիւթերու քանակով ակնյայտ կ'երեւի
թէ 15րդ դարուն վերջը Անգղիա ո՛րքան յետագէտ՝ վիճակ
մը ունէր:

Այդ ժամանակամիջոցին մէջ Անգղիոյ ներածութիւնն էր
գլխաւորաբար ազած ձուկ, մորթ, ձէթ, դինի, արմտիք,
համեմ, քթան, մուշտակ, կերպաս, մետաքս, մոխիր ու ա-
ղորիկ քար: Արտածութիւնն էր բուրդ, մորթ, անագ, կա-
պար: Տարին 300.000 Անգլ. ոսկիի վաճառք կ'արտածուէր,
ու անոր ալ $\frac{1\frac{1}{2}}{15}$ միայն բուրդ էր: Անգղիոյ բուրդը՝ Եւրո-
պիոյ մէջ պատրաստուած բրդեղէն կերպաներուն համար
անհրաժեշտ նախանիւթ մըն էր: Թէեւ Սպանիա մեծաքա-
նակ ընտիր բուրդ կ'արտադրէր ու կ'արտածէր, բայց չէր
հաւատարեւ՝ անգղիականին: Ֆլամանք ու Գերմանք նուրբ
ու ազնիւ կերպաներ շինելու համար սպանիական բուրդին
հետ կը խառնէին անգղիական բուրդը առանց որու կա-
րելի չէր այն ատեն իրենց ընտիր կերպաները պատրաս-
տել: Ասկէ կրնանք ենթադրել որ եթէ Անգղիոյ բուրդը
այդ յատկութիւնը չունենար և օտար երկիրներէ այնքան
չփնտուէր, թերեւս Անգղիոյ վաճառականութիւնը ա՛լ ա-
ւելի վատթար վիճակ մը ունենար:

15րդ դարու մէջ տեղի ունեցած զանազան դէպքեր՝
մասաւանդ հետեւեալ երեքը՝ մեծապէս նպաստեցին Անգ-
ղիոյ իմացական ու անտեսական զարգացման:

Ա.—Տպագրութեան մեքենային ու Ամերիկայի գտնուիլը

Բ.—Անգղիացւոց՝ Ֆլամանայի մէջ ունեցած հողերուն
կորսուիլը:

Գ.—Վարդերու պատերազմը:

Տպագրութեան մեքենան ընդհանուր աշխարհի իմացա-
կան զարգացման ստաւրեց և Ամերիկայի գլուտը, որ նաւար-
կութեան շնորհիւ յաջողած էր, գրգիռ մը եղաւ ամէն աղ-

դերու, ամէն երկիրներու, մանաւանդ Անգղիացիներուն՝ ծովու գաւախ՝ նաւարկութեան ոյժ տալ։ Այս երկու դիւտերը հալորդակցութիւնները դիւրացուցին, արեւելեան պերճանքն ու վաճառքները ամէն տեղ տարածեցին, օգտակար ծանօթութիւններ ու գիտութիւններ, ծաւալեցան ու այսպէս ընդհանուր Եւրոպայի ու նաեւ Անգղիոյ իմացական ու նիւթական զարգացման պատճառ եղան։

Ֆրանսայի մէջ Անգղիոյ հողերուն կորուստը սա արդիւնաւոր հետեւանքը ունեցաւ որ Անգղիա իր ոյժն ու կարողութիւնը կեդրոնացուց, ինքնամիտփ կրցաւ երկրին օգտակար աշխատութիւններով զբաղիլ, ու երկրին ճարտարութեան յառաջացման և ժողովուրդին տնտեսական վիճակին բարւոյնման աշխատիլ։

Իսկ Վարդերու պատերազմին հետեւանքը սա եղաւ որ ժողովուրդէն շատեր միջոց ունեցան իրենց ընտրած սեփական գործի մը սիրով ու եռանդով փարելու։ Անարգել աշխատեցան, յառաջ տարին իրենց զբաղումը, աւելցուցին երկրին արտադրութիւնները ու նպաստեցին երկրին վաճառականութեան զարգացման։

Այս եւ ուրիշ նուազ կարեւորութիւն ունեցող պատահարներ բարւոյնեցին Անգղիոյ ընկերական վիճակը ու զարկ տուին երկրին վաճառականութեան։ Ասոնցմէ զատ, Անգղիոյ ժողովուրդին զարգացման ու անոր նկարագրի կազմութեան վրայ մեծապէս ազդած են 15րդ դարու մէջ օտար վաճառականներուն Անգղիոյ հողին վրայ ըրած մրցումն ու հետապնդումը։ 15 րդ դարէն առաջ, Անգղիոյ ներածութիւնք ու արտածութիւնք, թէ՛ տեսակով եւ թէ՛ քանակով, ո՛րքան ալ աննշան էին, սակայն զանոնք փոխադրելու միջոցներն իսկ կը պակսէին։ Այդ վաճառքներու տուրեւումն ու փոխադրութիւնը օտարազգիներ, իտալացիք, Հոլանտացիք ու Գերմանք կ'ընէին։ Անգղիոյ կառավարութիւնը ստիպեալ՝ անոնց, մանաւանդ գերման առեւտրական դաշնակցութեան մը՝ Հանզայի աշխարհի մենաշնորհներ տուած էր, զոր Անգղիացիք նոյն իսկ իրենց երկրին մէջ չունէին։ Լոնտոն դիւտաւոր կեդրոնն էր Հանզայի, որ առեւտուրի խիստ յարմար տեղ մը, կերպասի գործատեղիներու մօտը,

մասնաւոր թաղ մը ունէր : Գործաւորներուն արտադրած կերպասները ինչպէս նաեւ երկրին ներսերէն բերքեր ուղեւորներու միջոցաւ կը հաւաքէր եւ կեդրոնատեղին կը մթերէր : Այդ գերման առեւտրական դաշնակցութեան՝ Հանգայի մարդերով կը պահպանուէր Լոնտոնի իրենց թաղը՝ Ստոնք նոյն խի իշխանութիւն ունէին առեւտրական դատերն ու վէճերը իրենք տեսնելու, ինչպէս նաեւ մենաշնորհ ունէին ինչ ինչ վաճառքներ արտածելու եւ ներածելու :

Օտարներուն՝ մասնաւորաբար Հանգայի տրուած այս առանձնաշնորհումները թէեւ աննպաստ էին անդղիացի վաճառականին ու ճարտարագործին, սակայն Անգլիոյ կառավարութիւնը յօժարակամ տուած էր, որովհետեւ երկրին հասոյթին մեծ մասը օտարներու բերած վաճառքներու մաքսէն կը գոյանար, երբեմն անոնցմէ փոխառութիւն կ'ըլլար եւ պատերազմի առեւն անոնց նաւերով պաշար կ'ընդունուէր :

Անգլիացի աղետակաւանները ու երկրագործներն ալ կը պաշտպանէին օտար վաճառականները, որովհետեւ իրենց հողերուն արտադրութեան մեծագոյն մասը անոնք կը գնէին ու կ'արտածէին, իրենց հանքերը օտարներու դրամով կը շահագործէին : Բնականաբար այդ օտարներէն, մասնաւորապէս Հանգայէն, կը դժգոհէին անգլիացի արհեստաւորն ու վաճառականը : Ստոնք կը դանդաղէին որ եթէ օտարները չըլլան, իրենց երկրին բերքերը աւելի աժան պիտի կրնան գնել, իրենք պիտի դործեն այդ նախանիւթը ու արտածեն իրենց ձեռքով : Այս պատճառաւ բնիկ վաճառականները փաստկար մրցակից մը կը նկատէին օտար տարրը ու այս նկատումը, արդար թէ անիրաւ, մեծապէս նպաստած է անոնց նիւթական ու խմացական զարգացման : Անգլիացիներէրը տեսնելով թէ անկարելի էր իրենց այդ մենաշնորհեալ օտար վաճառականներուն հետ առեւտրական միջոցներով մրցիլ, ստիպուեցան կաղմել առեւտրական ընկերութիւններ որոնց մէջ մասնաւորապէս Merchant Adventaser ները յաջողած են երկար պայքարներէ վերջ Հանգան վտարել :

(Կը շարունակուի)

4. ՊՈԼՍՈՅ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻՆ

Ձուխայի եւ կերպասի վաճառականներու ցանկը

ՄԱՐԲՈ ԱՆՃԷԼ. — Մարբուճճրլար, Ապուտ էֆ. խան,
Անգղիական աժան կերպաններու վրայ մեծ գործառնութիւն:
Մ. ՍԹԱՎՐՕ. — Չաքմաքճրլար, Վալիաէ խանի դրա-
նը դէմ, Գաւառական « Տիւղ չուխա » ի մեծ գործառնու-
թիւն: Համանուն տուն մը եւ գործարան մը ի Պիլից
(Աւսարիա):

ՄՕԻԶ ԱՆՃԷԼ. — Գաթրըճը օղլու բասաժ, վերի յարկ.
Անգղիական աժան եւ նորոյթ կերպաններ:

ՅՈՎՀ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ. — Մահմուտ բաշա, Այ-
նաճրլար չարըճի. մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառ-
մունք զանազան ապրանքաց:

ՆԻՍԻՄ ՎԷՆԹՈՒՐԱ ԵՒ ԸՆԿ. — Սուլթան Համամ հատ-
տէսի, Համանուն խանը. ի մասնաւորի Անգղիական աժան
ապրանք վրայ մեծ գործառնութիւն հոս եւ ի գաւառս:

ՇՈՒԲԻԼԼԱ ՖՐԷՐ. — Սուլթան Համամ Տիգրանեան խանի
տակը. բացի մանիֆաթուրայի ճիւղէն, ապա շայաքի եւ
« Բումէլի ճրնս շայաք » ի մեծ գործառնութիւն:

ՊԱՐԹԵՒ ԾԱԿՈՐԵԱՆ. — Մահմուտ բաշա, Այնաճրլար
չարըճը. մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառումներ զա-
նազան ապրանքաց:

ՏԱՆԻԼԼԱ ԱՆՃԷԼ. — Չաքմաքճրլար, Թիհարէթ խանի տակը.
մեծ գործառնութիւն Անգղիական աժան ապրանք վրայ:

ՍԱԼՏ ՊԷՆՃԻՊԱՐԱ. — Չաքմաքճրլար, Աճէմ խանի ղի-
մաց, մեծ գործառնութիւն ընթացիկ ապրանքաց, Անգղիական
աժան շայաքներու եւ ֆէսի:

ՕՒՕԶՏԻ ՊԱՔ. — Պահճէ քարու. Համանուն խանը.
բացի մանիֆաթուրայի ընդարձակ ճիւղէն, մեծ գործառ-
նութիւն ընթացիկ ծանօթ կերպաններու եւ ֆանթէզի ապ-
րանքներու վրայ:

Ասոնցմէ զատ հրապարակի վրայ քիչ շատ համբաւեալ
դիրք մը ունին հետեւեալ կերպասի վաճառատունները, գը-
խաւորաբար փոքրաքանակ վաճառմանց մասին:

ԷԼԻԱՍ ՊՐՕԼՇԹԱՅՆ

ԺՕԶԷՖ ԷՍԲԻՆԱԶԻ

ՃԷՎԱՏ ԶԱՏԷ

ՄԱՎՐՕՐՈՒԼՕ ԵՒ ԶՎՈՒՇ ՕՂԼՈՒ

ՊՕՏՕՍԱՔԻ ՔԱՅԱԼԸ ՕՂԼՈՒ

ԴԱՍԸ ՆԹԱՅԻՔ

ԳԵՐՄԱՆ ԱՌԵԼՈՐԱԿԱՆ ԼԵՂՈՒԻ

Ա. Մ Ա Մ

Ա. ՀԱՏՈՒԱԾ

ԴԱՍ 17.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1.	2.	3.	4.	ein.	kein.	Bank.	Mark.	Frank.
+	+	+	+	այն	չայն	Դանկ	Մարկ	Ֆրանկ
Franz.	Lanz.	Konto.	Kilo.	Kiste.	Dato.	Salbo.		
Ֆրանց	Լանց	Բանկ	Կիլո	Կիստ	Տառ	Սալբո		
Rest.	Summe.	Order.	Monat.	Juni.	Juli.	April.		
Ռեստ	Սոմմե	Օրդեր	Մոնատ	Եւնի	Եւլի	Ապրիլ		
ohne.	Ehre.	Jahr.	Sohn.	Sicht.	Brief.	fried.		
օնե	Էհրե	Եար	Տոն	Սիխտ	Բրիֆ	Ֆրիդ		
Bericht.	Betrag.	Wert.	Ware.	prima.	Sekunda.			
Բերիխտ	Բետրագ	Վերտ	Վարե	Քրիմա	Սեկունդա			
Siegfried.	Hofmann.	Bergman.	Wiener.	Bank.	Verein.			
Սիգֆրիդ	Հոֆման	Բերգման	Վիենն	Դանկ	Յեյն			

ԴԱՍ 18.

a. ä. o. ö. u. ü.

ա. է. օ. օ. ու. լ.

Երբ a. o. u գիրերը իրենց վրայ երկու կէտ ունենան, ձայներն ին կը փոխեն եւ կ'ըլլան ä. է, ö. էօ. ü. լի :

April.	März.	Sohn.	Söhne.	Hof.	höflich.	gut.
Ապրիլ	Մարտ	Սոն	Սոնե	Հոֆ	Հոֆլիխ	Կոտ

für.	fünf.	Koch.	köln.	köhle.	Garn.	gemäß.	zwei.
դիւր	հինգ	Բէկ	Կոլն	Կօհլ	Կարն	Կէմէ	շույ
zehn.	zwölf.	Münich.	Hamburg.	Wien.	Weiß.		
շէն	շուրկ	Մինի	Համբուրգ	Վիեն	Վայս		
zwanzig.	achtzig.	fünfzig.	siebzig.	pfennig.	Rechnung.		
շահանգի	աչտիցի	հինգիցի	սեօնիցի	փեննիկ	Ռէքոնց		
Rimesse.	Sicht.	Bericht.	Bruder.	Müller.	Vögel.		
Ռիմէսս	Սիքտ	Բէրիքտ	Բրուդեր	Մյուլլեր	Վոյգել		
Forderung.	Anfang.	drei.	Tag.	nach.	Sicht.		
Բորդերուհ	Անֆանգ	երէր	Երէք	նաք	Սիքտ		

ԴԱՍ 19.

a. u.	e. u.
ա. ղ.	է. ղ.

 a եւ u գիրերը իրարու փոխ Առի, իսկ e եւ u գիրերը իրարու փոխ ՕՅ ձայնը կը հանեն :

auf.	aus.	aug.	laut.	Auftrag.	Betrag.	nie.	nein.
աւփ	աւս	աւց	լաւտ	Աւֆտրագ	Բէտրագ	նի	նայն
neu.	neun.	neunzig.	heute.	Achtung.	Rechnung.		
նոյ	նոյն	նոյնցի	հայտէ	Աչտց	Ռէքոնց		
zeitung.	zahlen.	zeichnen.	April.	August.	März.		
շայտց	շահլ	շայնլ	Ապրիլ	Աւգուստ	Մարտ		
Juli.	Jahr.	Ehre.	ohne.	gegen.	gemäß.	laut.	
Եւլի	Եար	Էրէ	օնէ	Կէկէն	Կէմէ	լաւտ	
voll.	vier.	hier.	heute.	Bauer.	Feigel.	Vögel.	
ֆոլ	ֆիր	հիր	հայտէ	Բաւեր	Ֆայգել	Վոյգել	
Siegel.	Hirzel.	ein.	einzig.	zwei.	zwanzig.	drei.	
Սիյէլ	Հիրցլ	այն	այնիցի	շույ	շահանցի	երէր	
		dreissig.	vier.	vierzig.			
		տրայսիցի	ֆիր	ֆիրցի			

Ամեն լեզուէ աւելի Գերմաներէնի մէջ երկար ու բազմալանկ բառեր կան : Բայց ասոնք բազմալանկ ըլլալէ աւելի, նախդիրներով սկսած, ածանցումներով վերջացած կամ երկու միալանկ բառերէ ժնուած բազմալանկեր են : Ուսանողը քիչ մը ուշադրութիւն ընելով կրնայ զանոնք յուծել եւ քիչ մը վարժութեամբ կրնայ առանց դժուարութեան կարդալ հետեւեալ բառերը եւ աւելի երկարներ իսկ :

suchen.	ersuchen.	warten.	erwarten.	halten.	erhalten.
սուչեն	է-սուչեն	վարեն	է-վարեն	հալեն	է-հալեն
geben.	ergeben.	lasten.	belasten.	zahlen.	bezahlen.
լէդեն	է-լէդեն	լասեն	շէլասեն	չալեն	շէչալեն
lieben.	belieben.	liefern.	geliefert.	ehren.	geehrt.
լիււեն	շէլիււեն	լիֆեն	լիլիֆէրէ	է-լեն	լիլի-լեն
Bruder.	Gebrüder.	zogen.	gezogen.	gleich.	ausgleichen.
Գրուդեր	Կէ-լու-դեր	չօլեն	լիչչօլեն	լիլի	աուս-լիլի-լեն
ausgeglichen.	haben.	Guthaben.	Inhaber.	acht.	Achtung.
աուս-լիլի-լեն	հաւեն	Կու-թահաւեն	Ինհաւեր	ախտ	Ախտընգ
	Achtungsvoll.	heute.	heutige.		
	Ախտըն-վոլ	հայտէ	հայտիկէ		

Հոս կ'աւարտի մեր ընթերցանութեան հատուածը : Անոնք որ ուշի ուշով հետեւեցան այս մէքոսին, պիտի կրնան կարդալ Գերմաներէն գրեթէ բոլոր մուրհակները, փոխանակագիրները եւայլն, որոնց ամենէն գործածական նմոյսները պիտի ներկայացնենք յաջորդ դասերու մէջ : Սակայն ամենափոքր միջոցի մը մէջ այս յաջողութիւնը կարենայ ձեռք բերելու համար, զանց քրից ցոյց տալ գերմաներէն բանի մը գերումը — ինչպէս s. e. ch. — , ձայներուն նշանները, որոնց մասին յետոյ բացատրութիւններ պիտի տանք, որպէսզի ընթերցողը կարենայ ըմբռնել անգզալաբար եւ առանց դժուարութեան :

ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ ՀԱՇԻԻՆՆԵՐ

1. — Մին 6 եւ միւսը 8 ամիսէն գանձելի երկու հատ
40 ալան ոսկինոց մուրհակներս 3 ամիսէն գանձելի 78 ոսկի
60 չէնթնոց մուրհակի մը հետ փոխանակեցի:

Առաժիս դւ տուածներու համար $6\frac{0}{10}$ տարեկան զեղչ
հաշուելով շահ ըրի թէ վնաս:

ԼՈՒԾՈՒՄ

Այս խնդիրը պէտք է ներքին զեղչումով լուծենք:
Փամանակէ մը յետոյ վճարելի պարտքին համար ներ-
կայ վճարելիքը եթէ դրամագլուխ սեպենք՝ անոր շահը
կ'ըսուի ներքին զեղչում: Ներքին զեղչում ընելու համար
պէտք է երկից կանոն մը կազմել այսպէս — Հարկերը իր
զեղչի գումարով այնպէս կը համեմատի հարկերին,
ինչպէս առաջարկեալ պարտքը ներկայ արժէքին, որով

$$6\frac{0}{10} \text{ էն } 3 \text{ ամսուան զեղչը } \frac{6 \times 3}{12} = 1\frac{1}{2}:$$

$$\text{Արդ, մեր առած մուրհակին ներկայ արժէքն է } 101.5:100::7860: f = 7743.84 \text{ զրուշ:}$$

Դարձեալ նոյն եղանակաւ.

$$6\frac{0}{10} \text{ էն } 6 \text{ ամսուան զեղչն է } \frac{6 \times 6}{12} = 3$$

$$\gg \gg 8 \quad \frac{6 \times 8}{12} = 4$$

մեր տուած երկու մուրհակներուն ներկայ արժէքն է.

$$103:100::4000: f = 3883.49$$

$$104:100::4000: f = 3846.15$$

$$7729.64$$

Հետեւաբար 7743,84 էն հանելով մեր տուածներուն ար-
ժէքը, 7729,64 զրուշ, կը տեսնենք թէ 14 զրուշ 8 փարայ
շահեր ենք:

2. — 14 պարկ 1286 քիւօ առաջին տեսակէ խահուէ
ունէինք, որուն վրայ յետոյ 285 քիւօ ալ երկրորդ տեսակէ
մը աւելցուցինք: Յաճախորդ մը 7 զրուշ տուաւ քիւօյին,
պայմանաւ որ մէջը առ առաւելն $15\frac{0}{10}$ համեմատութեամբ
երկրորդ տեսակէ գտնուի:

Արդ, մեր խահուէին վրայ քանի՞ օխա եւս Ա. տեսակ
աւելցնելու ենք, որու խառնուրդին մէջ $15\frac{0}{10}$ քիւօ միայն
Բ. տեսակ գտնուած ըլլայ:

ԼՈՒԾՈՒՄ

$$100:15:: f : 285 = 1900$$

Մենք ունինք $1286 + 285 = 1571$, որով 329 քիւօ Ա.
տեսակ խառնելու է:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՇՈՒԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Ն Ո Ր Մ Է Թ Ո Տ

Կրկնատումարի արդիւնքը

Պարզ տմարի հաշիւներով նեոք բերուած

×

Վանառականութիւնը՝ հաշուակալութեան տեսակէ-
տով նկատուած

11. — Հետեւաբար, այն որ առեւտրական հաշուա-
կալութիւնը ուսումնասիրել կ'ուզէ, անհրաժեշտ կերպով
պէտք ունի գիտնալու թէ ինչ է վաճառականութիւնը:
Կրնայինք հոս խօսիլ առեւտրական կեանքին վրայ իր ամէն
մանրամասնութիւններուն մէջ և քննել անոր առաջ բերած
գործաւնութիւնները և գործածած մասնաւոր բացատրու-
թիւնները, վերջապէս ինչ որ անհրաժեշտ է գէթ տե-
սական գաղափար մը ունենալու համար վաճառականութեան
վրայ, բայց որովհետեւ այս ծանօթութիւնները լիուրի պի-
տի տրուին Բիւրակցի մէջ, հոս կը բաւականանանք համա-
ռօտ մէկ ամփոփումն ընելով առեւտրական անհրաժեշտ ծա-
նօթութեանց:

12. — Եթէ ուշադրութեամբ քննուին առեւտրական
բոլոր գործողութիւնները, պիտի տեսնուի որ անոնք ուրիշ
բան չեն՝ բայց եթէ արժեքներու փոխանակութիւն մը, որ
կ'ըլլայ շահ մը հաճելու նպատակաւ: Ասիկա այնպիսի նկա-
րագիր մըն է զոր կարելոր է լա՛ւ ըմբռնել, որովհետեւ այս
սահմանէն կը բխի առեւտրական հաշուակալութեան բոլոր
կանոններուն կիրարկումը:

13. — Ըսինք որ վաճառականութիւնը փոխանակու-
թիւն մըն է: Արդարեւ, եթէ ո՛րեւէ բան մը կը յանձնենք
մէկու մը, անոր փոխարժեքը ստանալու համար է: Զոր օրի-
նակ, եթէ մէկուն 100 դրուշի ապրանք կուտանք, փոխարէ-

նը կ'առնենք 100 զրուշ: Եթէ գործաւորի մը 10 զրուշ կուտանք իրրեւ օրական, անիկա ալ մեզ կուտայ իր աշխատութիւնը, զոր տասը զրուշի գնահատած ենք: Ուրիմն առեւտրական ամէն գործառնութիւն փոխանակութիւն մըն է, որուն մէջ տուողը ստացած է, կ'ստանայ կամ պիտի ստանայ իր տուածին փոխարժէքը: Տալ՝ համալօր բան մը ըստանալու համար, կամ ստանալ՝ նոյնարժէք բան մը տալու պայմանաւ, — այս է ահաւասիկ առեւտրական ամէն փոխանակութեան մէջ տիրող օրէնքը: Այս փոխանակութիւնները տեղի կ'ունենան գնման եւ վաճառման միջոցաւ:

14. — Ըսինք որ վաճառականութիւնը արժեքներու փոխանակութիւն մըն է: Այս արժեք բառով պէտք է հասկնալ ամէն բան որ կրնայ ո՛րեւէ գնահատումի առարկայ ըլլալ, մէկու մը համար գին ունենալ, մէկ խօսքով՝ գնման եւ վաճառման ընդունակ ըլլալ: Շատ մը բաներ այս հանգամանքը կը ներկայացնեն: Օրինակի համար՝ սեղանը որուն վրայ կը գրենք, զգեստները զորս կը հագնինք, այս խմբաբաժնի ըմբռնուած արժէքներ են:

15. — Ըսինք վերջապէս որ վաճառականութիւնը արժէքներու փոխանակութիւն մըն է, որ կ'ըլլայ ռան մը ճանելու նպատակով: Շահը, — ահաւասիկ առեւտրական ամէն գործառնութեանց նպատակը, եթէ բան մը կուտանք առանց անոր փոխարժէքը պահանջելու, առեւտրական գործ մը ըրած չենք ըլլար, այլ նուէր մը, որ կորուստ մըն է, առեւտրական լեզուաւ խօսելով: Կը հետեւի որ մարդիկ կուտան եւ կ'առնեն ապրանքներ, առեւտրական թուղթեր, դրամներ, չահ մը հանելու նպատակով: Այս մարդոց կ'ըսուի վաճառական եւ անոնց ըրած գործերուն՝ վաճառականական գործառնութիւններ:

Այս բաղմատեսակ փոխանակութեանց հանդէպ, որոնք ամէն օր իրենց ունեցած արժէքները կը փոխեն, ի՞նչ ընելու է անոնց արդիւնքը հասկնալու համար:— Հաճիւնեք բացալու է: Այս հաշիւներէ սմանք անհրաժեշտ են ամէն տեսակ հաշուակալութեանց մէջ եւ ոմանք վաճառականութեան տեսակին եւ հաշուակալին կամքին ստորադասուած են:

* * * Յաջորդ անգամ պիտի խօսինք այս անհրաժեշտ հաշիւներուն վրայ:

ԱՌԵԼՍՐԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

ԹՈՒՐԻՈՑ ԿՏԱՆՆԵՐԸ

Թէ ինչո՞ւ քանի մը տարիէ ի վեր, մանածի շատ խնդրանք ըլլալուն հակառակ, Ամերիկան կտաներու սպառումը նուազած է Թուրքիոյ մէջ: Իտալական առեւտրական թերթ մը, այս կարեւոր հարցումին պատասխանելով, հետեւեալ պատճառները ցոյց կուտայ. — Գիներու տարապայման բարձրութեան պատճառաւ, Թուրքիացի սպառողները որոշած են իրենց արագիւր իրենց պէտք եղած կտաններ: Թուրքիացի ոստայանիկները խանութի վարձք Լայլն չունին: Իրենց օրակմը, ձմրան մէջ, 60 փարայ է, իսկ ամառը, գործի ատեն, 3 զրուշ: Հիմա, թէեւ տակաւին ձմեռ, բայց գործ շատ ըլլալուն համար, 90 փարայի ելած է իրենց օրականը: Գործաւոր մը կրնայ օրը 20 կանգուն կտաւ արտադրել և ծախել ա՛յնպիսի գնով մը որու գէ՛մ եւրոպական ո՛չ մէկ գործարանատէր կրնայ մրցիլ: Այս է պատճառը որ ամերիկացիներուն խնդրանքը օր ըստ օրէ կը նուազի, շատ սուղ ըլլալուն համար, եւ ընդհակառակն մանածի խնդրանքը կը շատնայ:

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒ ԲԱՐԵՐ

Պոլսոյ վաճառատան մը ավառի եղած կամ մլատուած ապրանքները քննելու եւ ապահովագրող ընկերութեան հատուցումին քանակը ճշտելու համար փորձագէտի մը դիմում կ'ըլլայ, որ 100% համեմատութիւն մը միայն կը գտնէ, այսինքն ապահովագրող ընկերութիւնը մլատուած ապրանքին արժէքին վրայ 100% հատուցում պիտի ընէ: Վաճառականը կ'առաջարկէ փորձագէտին 90% ավառի հաշուել եւ մնացեալ 80% ը բաժնել իրենց միջեւ: Երբ փորձագէտը բացարձակապէս կը մերժէ այս յանդուգն առաջարկութիւնը, վաճառականը զարմանքով կը պատասխանէ,

« — Ինչո՞ւ համար չէք ընդունիր, Մենք միշտ այդպէս կ'ընենք »:

ԱՅԻՑՆԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Գարնան համար աֆիօնի գործերը յաջող կ'երեւան: Դաւաններու մէջ շատ ձիւն տեղաց, որով մատաղ տունիկերը

ԹՈՎՄԱՍ ՊԱՍԹԱՆԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ

Գնման եւ վաճառման վերաբերեալ ամէն տեսակ ապրան-
ջաց վրայ գործառնութիւն ունի: Մասնաճիւղեր Բերիա եւ
Եղեւսիա: Գովախոնով կը կատարէ ամէն տեսակ ապրանջաց
յանձնարարութիւններ: — Փափաքողք կրնան առեւտրական
յարաբերութիւններ հաստատել վերոյիշեալ հասցէին զիմեւով:

ՄՈՎՍԷՍ ՔՈԶԵԱՆ, ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Հանգածուխի, ֆօֆի, փայսածուխի, եւ փայսի մեծ
վաճառատուն

Մեծ եւ փոքր քանակութեամբ վաճառում. անմրցելիօրէն
աժան գին, ապրանջ տեսակին համեմատ: Ամենայն ճշտա-
պահութեամբ անպրանքը տեղը յանձնելի: Դիմել Ղալաթիա
Քարափին մեծ մթերանոցին դիմաց, թիւ 1 վաճառատունը:
Քարափին վրայ 4

Տոկուն Ապրանքներ ԵՒ ԱՆՄՐՅԵԼԻ ԳԻՆՆԵՐ Դիմեցէք

ԳԱՌՆԻԿ Ն. ԲԷՇԻՇԵԱՆԻ

Վաճառատունը, ուր պիտի գտնէք բրդեղէն, բամբակե-
ղէն, արանց եւ կանանց համար ընտիր ֆանելա, գուլպա,
զլուռ շալ, միսօ, քաբիշոն տղայոց, քաշքօրսէ, մետաքսեայ
շարք եւ թաշկինակ եւայլն:

Վաճառում մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ, կ'ընդունի
յանձնարարութիւններ գաւառներէ:

Կ. Պոլիս Զաֆաֆեքլար, կիրիսի Մուսթաֆա բաշա խան
թիւ 12. 3—3

Օ ԲՈԹԿՈՒՆ

Մեհենական առաջնակարգ Գործասուն

Լուացֆի, արդուկի, ֆոլայի

97. ԲԵՐԱ ՏԷՐԹԵՍՈՒ ԱՂԶԸ ԳՈՒՄՊԱՐԱՃԸ ԵՕԳՈՒՇ 97.

Օ ԲՈԹԿՈՒՆ Գործատունը կ'ստանձնէ ամէն տեսակ ճերմակեղէնի լուացք, արդուկ եւ քօլա, նշանաբան ունենալով՝

Մաքրութիւն

ԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆ

Ճշուապահոչքիւն

2—24

ԳԱՌՆԻԿ ԳԱՎԱՅԵԱՆ

Յանձնակատար — վանառական

ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼՓԱՔՃԸԼԱՐ, ՍԷԻԷԹՃԻ ԽԱՆ Ն. 7-8

ԿՕՇԻԿԻ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

40 տարիէ ի վեր հաստատուած եւ իր բազմաթիւ յաճախորդներուն վստահութիւնը գրաւած այս վաճառատունը 50% ֆօլիսիօնով կ'ստանձնէ կօշիկի վերաբերեալ ամէն յանձնարարութիւն, զոր կը գործադրէ

ՓՈԽԹՈՎ ԵՒ ԱԺԱՆ

1

Տ Պ Ա Ր Ա Ն

Գէորգ Փափագեան

Ա. ՊՈԼԻՍ, ՁԻԶԷՔ ԲԱՋԱՐ, ԹԻՒ 9

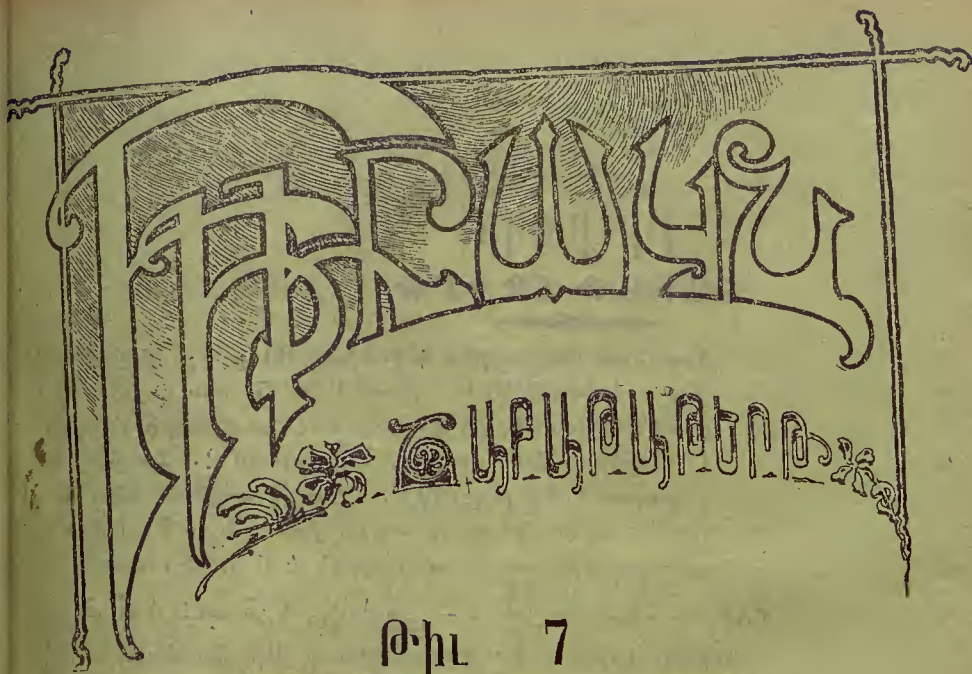
Լուսնոյ կարգ

Բարդ բարդալ

Տպարանիս մէջ ամենամեծ խնամքով կը պատրաստուին սիրուն եւ ճաշակաւոր այցաքարտեր, վաճառականական հաշուեթուղթեր, մուրհակներ, պահարաններ, նամակագրութիւններ, հարսանեաց եւ նշանախօսութեան քարդեր ամէն տեսակէ եւ ամէն յեղուէ:

Տպարանս ունի նաեւ ճոխ մթերք մը բարդ բօղալներու եւ Ձառկի շնորհաւորութեան յատուկ քարդերու: Այցելութիւն մը բաւական է տպարանիս ճաշակին վրայ գաղափար մը կազմելու համար: Գաւառական յանձնարարութիւններ կը կատարուին խնամքով եւ փութով:

40-1

Թիւ 7

11 ՄԱՐՏ 1906

փառա

40

Հատը

փառա

40

Հատը

«ՃԻՌՈՒ» յին դերը ատուտուրի մէջ. — Ապառիկ
ծախելու է թէ ոչ (վերջին սնանկութիւններուն
առթիւ)

ՄԱՆԻՅԱԹՈՒՐԱՅԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ. — Գար-

լօ Օթօլիւնի՝ ի Պոլիս

ՕՐԷՆՔԸ ԵՒ ԴՈՐԾԻ ՄԱՐԴԻԿԸ

Ի՞ՆՁ Է (ԼԻՔԻՏՏԱՍԻՕՆ) Ը

ՀԱՐԱՏՈՒԹԵԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ. — Թուրքերէն,
Հայերէն, Ֆրանսերէն, եւ Անգլիերէն լեզուներու

ԳԵՐՄԱՆՆԵՐԷՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԼԵՋՈՒ. —
Երկու դաս

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՐՈՒՆԿ. — Սնանկութեան
մը առթիւ. — Գորգի հրապարակը. — Պոլսոյ
նաւահանգիստը. — Պոլսոյ մանիֆաթուրայի
վաճառականներուն եկած ապրանքները.

ՏՊԱԳՐ. ՆՇԱՆ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԲԻՐԱԿԻՆ

Շ Ա Բ Ա Թ Ա Թ Ե Ր Թ

—❖—

Տարեկան Բաժնեգիրն է կանխիկ 60 դրուշ, վեցամսեան 30, եռամսեան 15 եւ միամսեան 5 դրուշ: Տարեկան Բաժնեգիրն կանխիկ վճարող ամէն բաժանորդ կ'ընդունի 1. Մենեկէ, հինգ հատոր, թղթակազմ 2. Հարիւր պարտ, երեք լեզուով, 3. Տասը տողնոց ծանուցումը Բիւրակին մէջ տպել տալու իրաւունք: Մենեկին եւ այցաքարին առաքման ծախքն է 6 դրուշ: Հասցէ. —

بوراجن) ارشیجه غزنه سی اداره سی — باب عالی جاده سنده نومرو ۳۸

Խմբագրութիւն «ԲԻՐԱԿԻՆ»ի, Պապը Ալի հասկսի, Ն. 38
 Rédaction de la revue PURAGN, Bab ali djaddéssi, N. 38

ՊՕՂՈՍ Յ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Դրոսաբուրքերու ամենամոխ հաւաքածոյ

Մեր քով միշտ պատրաստ կը գտնուի թուրքիոյ բոսթանի պարալ եղած բուլբուլ հին եւ նոր ամէն տեսակէն, երեսուն քառասուն հազար հատ, եւրոպական ամէն բուլբուլ տասնեւ հինգ հազար: Անոնք որ բուլի սիրահար են, թող դիմեն մեզի եւ իրենց ուզած տեսակները յայտնեն. մենք կը պատասխանենք երբ իրենց նամակին մէջ տասը բարձր ուր դնեն:

Հասցէ. — ԳԱՅՍԷՐԻ-ՊԱԼԱԿԷՍԻ

Զուխա

Զուխային կապոյտ ու սև գոյներուն հաստատուն ըլլալը կամ ոչ՝ հասկնալու համար կը գործածուին ասիս ofալիլ եւ ասիս սիւլֆիւրիլ, եթէ այս թթուներուն ազդեցութեան տակ չուխային գոյնը մուր կանաչի վերածուի, կը նշանակէ որ տոկուն է, իսկ եթէ ցարմելի դեղին ըլլայ, կեղծ է: